

Ágotha Margit: Balassi illusztráció /linómetszet/

1968 ÁPRILIS

KISGRAFIKA ÉRTESÍTŐ

XII CONGRESSO INTERNAZIONALE DELL'EXLIBRIS CHEL

COMO: 11-14 LUGLIO 1968

En évben rendezik meg a soronkövetkező XII. Nemzetközi Ex libris Kongresszust az olaszországi Comóban, Gianni Mantero - a világ egyik legnagyobb grafika-gyűjtőjének - városában.

Az 1968. július 11 - 14. közötti napokban a világ gyűjtői és művészei adnak találkozót egymásnak a gyönyörű comoi tó partján.

A kongresszus alkalmából nyíló nemzetközi ex libris kiállításon hazánk is részt vesz. Művészeink közül Bordás Ferenc, Diskay Lenke, Fery Antal, Gácsi Mihály, Menyhárt József, Nagy Arisztid, Sterbenecz Károly, Stettner Béla, Varga Mátyas, valamint rézmetszőink: Gál Ferenc, Kékesi László, Nagy Zoltán és Vartel József lapjait küldték el a rendezőségnek.

A kongresszus alkalmából megjelölt könyvben Fery Antal ex librisi képviselők hazánk ex libris művészetét.

Az alábbiakban közöljük a kongresszus programját:

Csütörtök, jul. 11.

12 ó. Grand Hotel Villa d'Este Rotary Club Como. Fogadás és déjeuner a FISAE egyesületi delegációk elnökei tiszteletére.

15 ó. Villa Olmo. A FISAE egyesületek delegátusainak ülése, beszámoló a két első év működéséről.

a XIII. Kongresszus szék helyének kijelölése.

19 ó. A kongresszusi résztvevők üdvözlése és a Kongresszusok története kiállítás megnyitása. Cocktail.

Péntek, jul. 12.

10 ó. A kongresszus megnyitása a Villa Olmoban. A polgármester és más hatóságok üdvözlőbeszéde. Kiállítás megnyitó a Villa Olmoban:

a/ Nemzetközi Ex libris kiállítás

b/ Nemzetközi modern grafikai kiállítás

c/ Modern könyvillustráció kiállítás.

12 ó. Büffé és cocktail.

15 ó. Como megtekintése, autóbusszal, vezetéssel.

17 ó. Villa Olmo: előadás az illusztrált könyvekről.

20 ó. So. Grand Hotel Villa d'Este, Cernobbio: diavetítés.

Szombat, jul. 13.

10 ó. Hajókirándulás a tavon, indulás a Cavour térről. Ebéd Tremezóban. A Villa Carlotta megtekintése.

16 ó. Visszatérés Comoba, partaszállítás a Villa Olmonál Gianfranco Grechi előadása az ex libris jelmondatokról.

21 ó. Tombola és csere a Villa Olmoban.

Vasárnap, jul. 14.

9 ó. Indulás autóbusszal Milanóba. A Bartali-gyűjtemény a Brera-képtár, az Ambroiana képtár és könyvtár, valamint a Leonardo: Utolsó vacsora megtekintése.

13 ó. Büffé és cocktail a Martini-terraszon Milanóban.

16 ó. Bucsubaszejbövel Stomatinóban, a kongresszusi élnők hazában. Cocktail és csere a kertben.

A kongresszus munkájában reméljük hazánk is méltóképpen képviselhető magát és körműket.

NEMZETKÖZI KISGRAFIKA ÉS EX LIBRIS KIÁLLÍTÁS

1967. DECEMBER 9-30

A Kisgrafikabarátok Köre harmadik hazai kiállításának megrendesését az a szándék vezette, hogy napjaink magyar kisgrafikájának igényes, átfogó seregismelljét adja és ugyanakkor a szocialista országok legjobb grafikusművészeinek kisgrafikai munkásságával is megismertesse a hazai közönséget. A művészek kiválasztása előzetes szűrídöntés alapján történt. A külföldi grafikusok kiválasztásába bevontuk az egyes országok művészeti szervezeteit is.

A kiállított anyagon 7 ország osztozott. Csehszlovákia 7, Jugoszlávia 2, Lengyelország 8, Magyarország 37, a Német Demokratikus Köztársaság 9, a Román Népköztársaság 3 és a Szovjetunió 16 művésze mutatkozott be összesen 734 grafikával. Ez a szám már a felső határán van annak a mennyiségnek, amit egy kiállításon előszerű bemutatni ahhoz, hogy egy látogatás maradandó képalkotását tegye lehetővé.

Ennek a bezzámolóknak nem óéjja, hogy minden egyes művést bemutasson, jellemessen, hiszen a legreálisabb bezzámoló sem pótolja a kiállítás megtekintését. Csapán sommááni szeretné a kiállítást, pár körülményre felhívni a figyelmet.

A kiállított csehszlovák anyagban nagy szerepet visznek a színes megoldások. Kérajzokkal is gyakrabban találkozunk. A kiállítás doyenje csehszlovák művész: S. Kulhánek. J. Svengsbir finom acélmetesetű vonaljátékainak érdeskes ist adnak a színek. A lengyel művészek rangos együttese ismét igazolta hasájuk grafi-

E.V. Kopilov és W. Barylski fametszetei

J. Jarnuszkiewicz és E. Kotrba fametszetei

kájának nemzetközi hírnevét. A gondos, fegyelmezett metszőkultúra adta a vezető hangot. Ennek különböző megnyilvánulásait figyelhettük meg W. Jakubowski és B. Brand rézmetszetein, valamint W. Barylski és Cz. Borowczyk fametszetein. W. Barylski személyes megjelenése lehetővé tette, hogy a gyűjtők a közvetlen eszmecsere során bepillantást nyerjenek a művész alkotó tevékenységébe. Jugoszlávia képviselőjében a szentai Andruskó Károly műveivel is találkoztunk, míg a KBK Értesítő nemrég mutatott be a magyar köztársaságnak. Ha a művészek korát tekintjük, a legtöbb fiatal művész a Német Demokratikus Köztársaság együttműködésében szerepelt. A résztvevő véső művészek itt is magukra voltak a figyelmet, különösen G. Stauf. A Bewersdorff-tanítvány Hans Wetzig amatőr grafikusművész nemcsak műveivel, hanem személyes megjelenésével is kapcsolatot teremtett a magyar gyűjtőkkel. A Román Népköztársaság színeit képviselő kolozsvári Gy. Szabó Béla hatalmas fametsző oeuvrejének szervező alkotórészeit képezik egyéni hangú kisgrafikai alkotásai. Mottó Román Pál személyében a budapesti Iparművészeti Főiskola egyik legrégebbi diplomása állított ki. A Szovjetunió gazdag anyaga még a "szakmai" gyűjtők részére is sok meglepetést tartogatott. Vitathatatlanul K. Kalasnyikov a leggyönyörűbb hangú művész. Az erotikus hangot az észak R. Kaljo fametszetei képviselték.

A magyar anyag gondos összeállításával napjaink kisgrafika művészetének átfogó keresztmetszetét adta, bár voltak művészek, akiknek távolmaradását hiányoltuk. Elfogultság nélkül megállapíthatjuk, hogy úgy technikai felkészültség, mint művészi tartalom tekintetében megálljuk helyünket az erős nemzetközi mezőnyökben. Kiállításunkon a kisgrafika határvonalait főleg a magyar anyagnál lestitottuk fel a szabad grafika felé. Bár ennek helyessége vitatható, mindazonáltal lehetővé tette sok jó grafika bemutatását. Nevek felsorolása helyett a sorok írója utal az általa összeállított katalógusra és a látogatók személyes élményeire. Ezek az élmények a cserekapcsolatok során a jövőben is jelentkezhetnek, hiszen nemcsak a "boldog kevesek" számára hozzáférhetőek a kiállított művek, hanem azok bármely szerény gyűjteménybe bekerülhetnek. A katalógus nemcsak a kiállítás pillanatnyi szükségleteit szándékosan kielégíteni, hanem számos, az irodalomban még nem küldött vagy nehezen hozzáférhető adattal a gyűjtőknek kívánt segítségére lenni, hogy gyűjteményük grafikai-alkotóiról egyet-üst meg tudhassanak.

A kiállítás sikerült rendezése Pery Antal rutinos munkája volt. A gondos bemutatás nagy mértékben hozzájárult a kiállított grafikai művészi értékeinek kiemeléséhez.

- 3.A. -

NEMZETKÖZI GYŰJTŐTALÁLKOZÓ

BUDAPEST, 1967. DECEMBER 30

Az 1967. december 9-30-ig megrendezett nemzetközi kiállítás grafika és ex libris kiállítás záróakkordjaként tartottuk meg a Fővárosi Művelődési Házban a külföldi és hazai művészek és gyűjtők közötti baráti találkozót. A megjelent vendégeket mint a kör titkára üdvöszöltem, méltatva a baráti találkozó jelentőségét. Ez a találkozó a művészet szeretetén keresztül alkalmas arra, hogy az egyes nemzetek művészei és gyűjtői között olyan meleg légkör jöjjön létre, amely soha el nem muló barátságokhoz vezet.

47

Kans Wetzig fametszete

Az üdvözlések után komoly csere alakult ki a gyűjtők között, melyet a tombola szakított meg. A baráti találkozón résztvevők a részvételi jegyek számával vettek részt a tombolában s minden egyes jelenlévő legalább két tombola nyereményben részesült. A főnyereményt dr. Ilyés Sándor László alelnök ajándékát 35 db réskaro ex librist és alkalmi grafikát dr. Reisinger Jenő tagtársunk nyerte.

A Kör ez alkalommal is ajándék-mappával kedveskedett a baráti találkozón résztvevőknek, amely egy-egy keletnémet, osch, lengyel és szovjet művész ex librisain kívül 16 magyar művész ex librisét tartalmazta, valamint Mile Mihály, Gáll Ferenc, Kékesi László, Tempinszky István és Vertel József egy-egy rézmetsetét is magába foglalta. A rézmetsetes példányokat csak a találkozón résztvevők kapták meg, míg a 20 fametszetes mappát mindazon tagjainknak postán elküldöttük, akik nincsenek tagdíj-hátralékban.

A találkozó vasorával fejeződött be s a késő esti órákban igen jó hangulatban ért véget.

Szilveszter estjét a Pécsiek Művészklubban töltötték a találkozó résztvevői, s lengyel, német és szovjet vendégeink asszal vettek búcsút, hogy az itt töltött két nap feledhetetlen emlékként fog bennük élni. Kéthly István

MAI MAGYAR GRAFIKA

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

1968 FEBRUÁR 24 - ÁPRILIS 7

Ma már szinte közhelynek számít kulturális életünkben, hogy a képzőművészet egyes ágai közül a grafika az, amely egyenletes fejlődés után, művészi és eszmei szempontból egyaránt európai rangot vívott ki magának; hagyományörös és újító, higgadt és szenvedélyes, harcos és humanista, érzelmi telítettségű és valószínűsítő egyszerűre. A rangos, hazai és külföldi kiállítások, a nemzeti tárlatok műfajok közötti összehasonlíthatósági lehetőségei, a legjelesebb külföldi seregszemlék díjai és kitüntetései nagyban valószínűsítették e ténymegállapítás igazságát, az értékelés bizonyosságát azonban legjobban a Magyar Nemzeti Galéria "Mai magyar grafika" néven megrendezett kiállítás mutatja meg, amely negyvenöt grafikusművész 375, tulnyomórészt az utolsó öt évben készített alkotását mutatja be. A kiállítás összképe és végső benyomása lenyűgöző, olyan, maradéktalan esztétikai élvezetet kínál, hogy bátran mondhatjuk az utóbbi évek legjelentősebb képzőművészeti eseményének. S hogy ez így van, abban a nagyszerű alkotók mellett nagy szerepet játszik a gondos rendezés /Solyom István és Kass János/, valamint a minden szempontból kifogástalan és maradandó értékű katalógus /B. Supka Magdolna és Kass János/ - amely az utóbbi húsz év legszebb magyar katalógusa.

Negyvenöt művészt bemutatni egy rövid cikk keretében nem csak reménytelen, de felelőtlen vállalkozás is volna, annál is inkább, mert a negyvenöt kiállító művész mind erős arcú, önálló művészegénység és alaposabb méltatásuk egyenként egy-egy kis monográfiát igényelne. Ami összeköti őket, az a mélységes ember szeretet, a magasfoku technikai tudás és a koraszű szépséglátás. Az eredők kitapogatásával és összefogásával talán sikerülne a kiállító művészeket iskolák köré csoportosítani, de mai művészekről lévén szó, a holnap eredményei a beskatulyázás kereteit ugyis szétfeszítenék. A generációs elkülönítés, ha vannak is silentsmondásai, már alkalmasabb a tárlat egészének az összefogására, annak ellenére /mint ahogyan e kiállítás is bizonyítja/, hogy az öregkor nem jár szükségképpen együtt a konzervatizmussal / a legjobban mutatja ezt Barcsay Jenő friss forradalmisága/, mint ahogyan a fiatal generáció nem minden tagjánál találjuk meg az "elan vital"-t, vagy a megszokott kereteket szétrobbantó, túlradó erőt.

Barcsay Jenő örök fiatalsága klasszikus alkotásain keresztül sőt felénk. Varga Nándor Lajos - anyai kitűnő grafikus nevelője - a reális elkoptathatatlan élményforrására figyelmeztet, és a magasfoku technikai felkészültség nélkülözhetetlenségét példázza. Duray Tibor a hagyomány és modernség ötvöződéséből építi fel sajátos világát. Ék Sándor meleg emberszeretettel telíti valós ábrázolásait. Hinos Gyula feledhetetlen alkotásai a vonal mindenhatóságát hirdetik. Nyugodtan nevezhetjük a romantika-mentes, konkrét vonalkultúra profétájának. Nagyjából ugyanezt mondhatjuk az elvontabb, pszichológikusabb Martyn Ferenore és Szabó Vladimír a harsány életöröm hirdetője, breugheli világá külön fejezet a magyar grafika történetében.

Gyulai Líviusz: Villon illusztráció

Gacs Gábor: Férfiak emléke

A derékhad - a negyvenesek - összekötő hidat képeznek nagy öregjeink s az egyre jobban feltörő, talentumos fiataljaink között. Erre vall művészi hitvallásuk, tiszta, humanista alapállásuk, képépítésük tudatos maisága. Ennek a generációnak a gyermekkor a fasizmus és a második világháború rémséges esztendeire esik, fiatalságuk pedig az új élet építésének végtelen lehetőségeivel találkozott. És ahány művész, ezen élményekre annyiképpen reagál. Ők már devalváltak a hamis művészi és emberi "értékeket" emberközeli művészetükkel sebeket gyógyítanak, ugyanakkor az eljövendő jobb kor hitét hirdetik. Higgadságukat az erő tudata, hitüket az eredmények magyarázzák. Már tul vannak a minden áron újat-mondani-akarás hevületén s rájöttek arra is, hogy a modern művészet akrobatikus elgondolásai nem mindig művésziek és nem mindig modernek. Érettek, anélkül, hogy lemondtak volna a továbbfejlődés lehetőségeiről. Csohány Kálmán leegyszerűsített formanyelve, rusztikus panthsizmusa, Feledy Gyula Picasso-reminiszcen ciákat idéző kortalan korszerűsége, Gácsi Mihály szarkasztikus kor- és társadalombírálata, Gacs Gábor humanista víziói, Gross Arnold mesebeli álomvilága, Kass János irodalmi élményihletési lapjainak tematikai és technikai változatossága, a sok vitát kavart Kondor Béla filozófikus mélységeket felvillantó és a tudatalatti élményeket szürrealista eszközökkel megvalósító alkotásai, Kondor Lajos játékos vonalvezetése, Kunt Ernő szines fa metszeteinek szétőredezethegükben is egységes élményt nyújtó belső harcai, Lukovszky László modern lirizmusa, Makris Zsuzsanna szikár alakokkal teletűzdelt, harcos humanumot hirdető alkotásai Szántó Pirocska grafikáinak buja vegetációja, Szász Endre, a magyar Hieronymus Bosch döbbenetes karakterizáló képessége és okéreső ereje, Tóth Imre konstruktivista hajlamu művei ma már a magyar grafika történetének elválaszthatatlan dokumentumai.

Csohány Kálmán: Sámson

Gucsi Mihály: Papírsárkány

A fiatalok a maguk útját járnak, új eszközöket és módszereket keresnek a mai életérzés és a kor nagy problémáinak a megragadására s az önkifejezés kiteljesítésére. Maurer Dóra intellektuális grafikai műly élmények összeinte átéléséről vallanak. Pásztor Gábor lapjain indulat és felelősségvállalás isszik igen magas hőfokon. Rékassy Csaba a mesekincsből markol s közben s fa új művészi lehetőségeit tapintgatja ki. Bálványos Huba a lét nagy kérdéssel viaskodik a a litográfia kifejezési határát tágítja ki. Czigke Ferenc a folkloriastikus tartalmat modern mezbe öltözteti, mégis sikerül annak naiv havvát megőriznie. Gyulai Liviuz mitoszteremtő ereje mágikus méreteket ölt. Józsa János líráiban a somló utat választja, rézkarcaiban pedig a részletés öromének hódol. Jurida Károly arca szinte laponként változik de mindig szimpatikus és kosserű. Konstantin László s modern franciak utjaról most tér rá az egyéni utra. Lakner László minden utat megjárt Rembrandtól Pissassóig, mégis onmagára talált, s ha nem csaldunk, körülötte, mint Kondor Béla körül, csakhamar iskola verődik össze. Gy. Molnár István szubjektívisszaa imponáló; a lélek legkisebb részülését is át tudja hajasálfinom vonalaival alkotásaiba menteni.

Nem lehet azonban kihagyni a felsorolásból Ágatha Margit, Brossi Pál, Endrő Gyula, Iszti Károly, Lankai Koltan, Major János, Mozaik Tibor, Yuriani Jeno, Woll Erzsébet nevét sem; mindegyikük egyéni hangon reagál a világ ezer meg ezer benyomására. Művészetük és alkotásaik jól illeszkednek bele a magyar grafika kitünő együttesébe.

A Mai magyar grafika c. kiállítás gazdag termést betakarító aratás a olyan ferrás, amely friss öromöket és üdítő szépséget kínál. Mindenki nézze meg, aki csak teheti: egy életre szóló élményt szerez vele.

— LAMB —

**A SZOVJET
★ EX LIBRIS**

1917-1967

A.I. Kalusnyikov fametszete

AZ Országos Széchényi Könyvtár a Szovjetunió ötven éves fennállásával kapcsolatos ünnepek sorozatában rendezte meg "A Szovjet ex libris 1917 - 1967." c. kiállítását amely méltón reprezentálja a szovjet kisgrafika ötven éves fejlődését és mai állását. A kiállítás jelentőségét nagyban emeli az a tény is, hogy ez az első, a Szovjetunió határain kívüli rendezett átfogó jellegű szovjet ex libris kiállítás. A kiállítás 70 művész 250 ex librisét mutatja be és a kiállító művészek között az orosz művészek mellett ukrán, örmény, észt, lett, litván stb művészek lapjait is megtalálhatjuk, s így a kiállítás az ex libris művészet területén is jól példázza a szovjet népek testvériségét.

V. Frolov fametszete

AZ ex libris művészet a Szovjetunióban a huszas évek elején indult virágzásnak. E lözményei: a régi orosz, észt stb. ex libris művészet sem művészileg, sem mennyiségileg, nem volt jelentős; a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után beállt gyökeres változások azonban - az analfabetizmus felszámolása, a könyvkiadás hallatlan méretű, évről-évre gyorsabb ütemű fejlődése, a köz- és magánkönyvtárak megszaporodása - kellő háttérül szolgált az ex libris művészet fejlődésének is. A személyi kultusz évei alatt a szovjet ex libris nem igen jutott el külföldre, de az ötvenes évektől - amikor lehetővé váltak a nemzetközi cserekapcsolatok - az európai gyűjtők amulva felfedték fel a szovjet ex libris bibliofil és művészeti értékeit.

annak ellenére, hogy a kiállító műveszek ex librisai nem egyforma művészi színvonalat képviselnek, nyugodtan elmondhatjuk, hogy az átlagos európai mértéket minden kiállító megüti. Vanak persze - még hozzá számosan - olyan ex libris műveszek is, akik az egész világon ismertek s akiknek alkotásait a külföldi közönség megannyujtemények féltve őrzik. Az idősebb műveszgeneráció tagjai közül elsősorban A. I. Kravcsenko nevét kell említenünk /1889-1940/, aki mint könyvillusztrátor és ex libris művész a szovjet fametszet megújítója lett, és akinek nevéhez kb. 60 ex libris fűződik. Lapjait klasszikus vonalvezetés, tömör elődászmód, kiegyensúlyozott kompozíció jellemzik. Az idősebb generációhoz tartozik J. Goljakovszkij /1902 -/ is, aki realista eszközökkel dolgozó, de romantikus szemléletű művész és fametszeteiben a fekete-fehér egyensúlyából gyakran enged, de mindig tudatos, művészi hatáskeltés céljából. kb. 180 ex librisre ismert. Konstantin Kozlovszkij /1905 -/ az ukrán táj és az ukrán hétköznapok mozzanatait viszi bele ex libriséibe és lapjai tipikusan hazai levegőt árasztanak. A legtermékenyebb szovjet ex libris műveszek egyike: közel ötezsáz lapja ismert. N. P. Dmitrevszkij /1890 - / a klasszikus fametsző hagyományok követője és témában, művészi koncepcióban egyszerűsége, világossága, határozott vonalvezetésre törekszik a konzervativizmusban is fellelhető az új élet ábrázolásának törekvése. V. A. Favorszkij /1886-1964/ európai jelentőségű fametsző, aki a képzőművészet minden ágában otthonosa freskófestéstől a szobrászatig és sokoldalúsága, egyéni látásmódja ex librisében is megnyilvánul. V. A. Wrolov /1926 - / a derűs szépség, a gyermeki ártatlanság hamvas báját fordítja a grafika nyelvére. Állatábrázolása és gyer-

P. Uptis fametszete

R. Kaljo fametszete

any

J. Goljakovszkij fametszete

mek ex librisei népszerűek az egész világon. A fiatalabb orosz ex libris gárdából első sorban A. I. Kalaanikov /1930-/ nevét kell megjegyeznünk, aki modern, egyéni metszetechnikájával, egyéni kompozíciós megoldásaival ma Európa ex libris művészetének élvonalában áll; sajátos művészete éppen annyi orosz, mint európai egyszerűre. Az észt művészek közül első sorban Richard Kaljo /1914 -/ hívja fel magára a figyelmet; gazdag ex libris munkásságát változatos tematika, szípképző ötletek és igen gyakran mosolyra készítő humor is jellemzi. A lett Otto Mednis /1925 -/ közel 400 fametszetű ex librisével, valamint Peteris Pitlis /1889 -/ a rigai Képzőművészeti Főiskola grafikatánára erőteljes vonalvezetésű, fojtott lírával telített lapjai nemcsak kis rokonéink, de

a legnagyobb nemzeteknek is teccsületére válnának. Szólunk kellene még az örmény R. Sz. Bedroszjánról, az érzékeny hurokon játszó Sztefanija Gebus-Baraneckaja munkáiról, a festői hatásokra törekvő, szüfolt kompozíciókkal dolgozó lett A. I. Jupatovról, a népművészeti elemeket szívesen felhasználó J. N. Manuhinról és a többi alkotóról is, de erre, sajnos, nincs helyünk.

A kiállítás alapos megtekintése után az a vélemény alakul ki az emberben, hogy a sikerült válogatás igen jól képviseli ötven év szovjet ex libris művészetét. Egyedül E. vald Okan-nak, a tallini Képzőművészeti Főiskola grafikatánárának a kihagyását hiányoljuk; e nagyszertű, első sorban réztechnikákban dolgozó művész Kalaanikov mellett az ex libris művészetben ma már világhírességnek számít. Szabad grafikában éppen a Nemzeti Galéria észt grafikai kiállításán is gyönyörködhetett a magyar közönség.

A kiállítás megrendezése szovjet részről Sz. G. Ivensukijnek, a Vologdal Képtár igazgatójának, magyar részről pedig Dr. Bálley Pálnak az érdeme. A kiállítás katalógusa csakmialig kifogástalan és a szovjet ex libris gyűjtőinek kézikönyvül szolgálhat, nyomdai kiállítása azonban nem mondható szerencsésnek. A katalógus két eredeti grafikája /a szovjet Silingovszkij fametszete és a magyar Gacs Gábor kétszínnyomatú linometszete/ nem csak a katalógus értékét növelik, de figyelemre méltó dokumentumai a szovjet-magyar művészeti kapcsolatok történetének is. Az Országos Széchényi Könyvtár, amely az utóbbi években az ex libris kultura második otthonává vált e kiállítás megrendezésével - nemcsak a jubileumi ünnepek fényét emelte, de nagy szolgálatakat tett a kisgrafika hazai barátainak is.

INEKEE HEESTERMANS

Hollandia ex libris művészete ma egyike a legjobbaknak Európában. Wim Zwierz, Jan Battermann, Lou Strik és a többiek nevével világszerte ismerik, de mellettük még tucatjával lehetne felsorolni a rangos, egyéni stílusú holland ex libris művészeket. — Nem egyesek nevéhez ma már iskola fűződik; a holland ex libris nem kis mértékben járult hozzá a mai ex libris megújításához. Nem csak a beidegzett szimbolikát cseréltek fel újjal, de formában, témában, technikában is sok újat hoztak s az ex librist korunk emberének lelki habitusához igazították. Ineke Heestermans nem egyike a sok holland, jóképességű ex libris művésznek; bár — ex libris munkássága még nem mérhető százas szeriákban, eddigi ex libris alkotói tevékenysége lapjainak egyéni hangjával máris magára vonta a figyelmet s munkássága egyre kedveltebb európa ex libris gyűjtői között. Mint minden vérbeli művész, saját külön formanyelvén beszél, amely a gazdag és sokrétű, mai holland ex libris művészetben is külön színfoltot jelent.

Ineke Heestermans fiatal művész. 1937-ben született Rotterdamban. A rotterdami képzőművészeti Műiskolán tanult s a világhírű Wim Zwierz volt a grafika-tanára. Az ex libris iránti érdeket és szeretetet elsősorban neki köszönheti, aki ma a holland ex libris művészet élvonalában áll. A főiskola elvégzése után (Olaszországban és Japánban tett tanulmányutakat s e két, ellentétes művészeti pólus döntő hatással volt életére is, művészetére is. Japánban egy évig tartózkodott, s a táj, az emberek mellett a japán grafika volt az, amely a legnagyobb élményt nyújtotta neki. A japán sejour nem csak grafikai művészetére nyomta rá bélyeget végzettszerűleg, de életének további alakulásában is döntő szerepet játszott. Itt határozta el, hogy életét a keletázsiai művészet tanulmányozásának szenteli. Ennek hatásaképpen keresett és talált magának elfoglaltságot Hollandia néprajzi múzeumaiban. Ma az Amsterdami Néprajzi Múzeum munkatársa, megelőzőleg pedig a Rotterdami Néprajzi Múzeumban dolgozott.

Ineke Heestermans munkássága megoszlik a muzeológusi munka és a grafika között. Első önálló grafikai kiállítása Rotterdamban, az Ifjusági Központ székházában került megrendezésre. Japánban tett utazása alkalmából 1964-ben Tokióban két izben, 1965-ben pedig egy izben volt önálló kiállítása ismert galériákban, amelyeket úgy a japán közönség, mint a japán kritika kedvezően fogadott. Egyéni kiállításai mellett alkotásai több kollektív kiállításokon is szerepeltek. A fiatal művész grafikai művészetét két forrásból táplálkozik. Egyik a mai holland grafika /nem is annyira főiskolai tanára, Wim Zwierz, mint inkább Jan Battermann nyomdokain/, a másik pedig a hagyományos japán grafika szín- és formavilága, amely azóta, hogy Európa megismerte, mindig inspiratív hatással fejtett ki a legnagyobb grafikusokra is, akiknek alkalmuk volt ezzel a művészettel megismerkedni.

Hans Coninx '67.

Ineke Heestermans ex libris művészetének egy része hazai hangokat intonál: mondanivalóját realista elemekre építve szürrealista kifejezési eszközökkel rögzíti; meg kell azonban jegyeznünk, hogy vannak tiszta realista alkotásai is. Metszőtechnikája darabossága ellenére is erőteljes és kifejező, mondanivalója zsufoltsága ellenére is egyértelmű és erősen intellektuális gyökerű. Lapjaiból kiérzik századunk emberének nyugtalansága ugyanúgy, mint magányossága, amely minél nagyobb tömegben él az ember, annál jobban jelentkezik, s amely ma már korbetegségnek számít. A képhatásban néhol széteső kompozíciót mindig az egységes gondolati élmény fogja össze; drámai, anélkül, hogy tragikus pátoaszt sugallna, szenzibilis, anélkül hogy az érzelmesség női betegségébe esne. Mint fametsző, nem csak fekete-fehérben dolgozik, a színt is szívesen állítja művészai céljai szolgálatába, azonban ez irányú törekvése nem öncélú; nem festői hatásokra törekszik, csak a központi gondolatot igyekszik a fekete-fehér elmentétén túl aláhuzni, illetve árnyaltabbá tenni.

Ex libris művészetének másik csoportján tagadhatatlan japán hatás jelentkezik. Hangsúlyoznunk kell, hogy nem utánzásról van itt szó: Heestermans van olyan önálló művész, hogy a rázúduló hatásokkal, az európainak idegen, de mégis keves külön világ s a varázsos japán grafika lenyűgöző élményeit egyéniségén átiszűrve,

saját kifejezési eszközöként adja. Japán ihletesű lapjain a témaaválasztás és az egyszerűség, a természetközelség és a befeléfordulás az, ami alkotásainak keleti ist ad. Egy tücsök felvázolása is van olyan igényes művészet feladat, mint bármilyen bonyolult tájélmány, vagy gondolati kitörés művészi rögzítése; mellékletként adott egyik ex librisa jól példázza ezt. Mégis vérbe-lyi európai művészettel állunk szemben itt is, ahol a japán emlékek nem nyomják el az alapvetően európai szépséglátást; Heestermans japán élményei azonban olyan vértömlesztést eredményeztek, amely sajátos írási, életérős, egyéni grafikai élményt kínál.

Heestermans, mint museumi szakember, több museumi plakátot és katalógus-tervet is alkotott. E munkáit nem ismerjük ugyan, de egyéb grafikai munkásságának ismeretében biztos feltételezhetjük hogy ezirányú alkotásai is megfelelnek e műfajok modern követelményeinek. Grafikai közül azonban az ex libris az, amely művészetéhez lélekkel közelbe visz, s amely részére a leghálásabb terület finoman érzékeny, érzelmekben és gondolatokban gazdag egyéniségének művészi kiteljesítéséhez. Nem csak hisszük, de biztosak is vagyunk benne, hogy Ineke Heestermansnak jelentős helye lesz Európa huszadik századi ex libris művészetében, akik még nem ismernek alkotásait, azoknak ezután hívjuk fel figyelmüket Ineke Heestermans alkotásaira; lapjaival mindenképpen a művészet zavartalan örömeinek birtokába jut.

GAJAMBOS FERENC

Tóthacs Dezső linómetszete

Kojász Márta fametszete

JEAN COCTEAU GRAFIKAI

Az avantgard, kiutat keresve a polgári életforma váltságából, újat, "modernet" akart adni minden téren, az irodalomtól a képzőművészetig, a zeneig, a filmig. Főbb európai képviselői között sok az olyan alkotó, aki a szépirodalom mellett a művészetek egyéb országába is kirándult és ott is maradandót alkotott. Ez a művészeti "personal unio" az avantgard egyik jellemzője. Apollinaire, Max Jacob, Kandinszkij, Majakovszkij, Witkiewicz Kassák Lajos mellett elsősorban Jean Cocteau életművét hozhatjuk fel példásatul.

Cocteau élete maga is késs regény. 1889. július 5-én született Maison Lafitte-ben. Erősen intellektuális környezetben nőtt fel, már gyermekkorában írók, művészek vették körül, s így nem lehet csodálkozunk, hogy tíz éves, amikor első versét megírta. Tizenhat éves korában verseiből már eszersői estet rendez a Théâtre Femina. Cocteau ekkor még a rostandi ujrromantioizmus híve. 1906-ban Maurice Rostand-al és Francois Bernouard-al megalapítja a Séhereskade c. revüt, amely az irodalom jelenségei mellett a képzőművészetre is

felfigyel. Catulle Mendés, Edmond Rostand, Lucien Daudet, Jules Lemaitre, Anne de Noailles, Marcel Proust emberközeliségében él. Megismerkedik Alain Fournier-el, Charles Péguy-el, Francois Mauriac-al és élete későbbi folyamán barátjának, vagy hívének mondhatja a francia szellemi élet minden nagyságát. André Gide és Ghéon 1912-ben már a Nouvelle Revue Française-ben cikkeznek róla. Ekkor kerül közelebbi viszonyba Daghileff-el, akinek elképzeletja Párisst és Sztravinszkij-el, aki ekkor a Sacre du Printemps-on dolgozik. Ekkor szakít a régi költészettel, hogy aztán az izmusok forrongó világába vesse magát és megjárja a futurizmus, a dadaizmus, a szürrealizmus utját. Hosszu ut volt már mögötte, amikor megtalálta igazi hangját, sajátos stílusát, ami a regéne és az ujnak csodálatos ötvözete.

A Sacre du Printemps 1913-i bemutatója s a körülötte kitört vihar után Sztravinszkijjal együtt Svájcba megy. Itt és ekkor fejezi be a Potomacot. 1915-ben a frontra kerül s a repülés ígéri meg. Megírja a Bonne Esperance-t. Baráti köre Erik Satie-val és Paul Morand-

al bővül. A következő évben Georges Iribie "Mot"-jának a munkatársa. Ekkor adja közre első rajzát Jim aláírással, s ettől kezdve az irodalom mellett a grafika a másik kifejezési formája. A Montparnasse bohém évei következnek: Modigliani, Max Jacob, Paul Reverdy, André Salmon és Blaise Cendrars társaságában van éjjel és nappal. Ekkor ismerkedik meg Picassoval is. A Parade 1917-i bemutatója paráns botrányokat kavart, de Cocteau nem sokat törődik vele, megy tovább a maga útján. 1918-ban Cendrars-al megalakítja az Édition de la Sirène-t s itt jelenik meg a "Le coq et l'arlequin". 1919-ben a Paris Midi "Chronique" rovatának a vezetője lesz. A "Le boeuf sur le toit" /1920/ és a "Les mariés de la Tour d'Éiffel" /1921/ ismét viharokat kavarnak körötte. Cocteau depresszióba esik, az ópiumhoz menekül, hogy aztán ez is irodalmi témává váljék nála. Csak verseket ír ekkor és szakít a szürrealistákkal. Desbordes "J'adore" -jához írt előszava miatt a katolikusok hördülnek fel, azonban a "Voix humaine" 1929-ben mégis a Comédie Française-ban kerül a közönség elé - óriási sikerrel.

Cocteau-hoz végleg hozzásegődik a siker. És Cocteau dolgozik tovább, ontja a könyveket. A tucatnyi verseskötet a nagy regények /Thomas l'imposteur, Le grand écart, Le potomac, Les enfants terribles La fin du Potomac/, a sikeres színművek Orphée, Oedipe roi, Romeo et Juliette, La voix humaine, La machine infernal, Bacchus stb./ könyvtárnyi kötete mellett kritikai műveiben nem csak az irodalom problémáihoz szól hozzá, de gyakran foglalkozik művészeti kérdésekkel is és minden szavának, minden megállapításának súlya van. /Le rappel à l'ordre, Lettres a Jacques Maritain, Opium, Essai critique indirecte, La Belle et la Bête, Le foyer des artistes

La difficulté de l'estre, Reines de France, Lettre aux Américains, Maalesh, Modigliani Jean Marais, Jorunal d'un inconnu, Gide vivant, Colette, Discours de reception à l'Académie Française, Le discours d'Oxford, La corrida du premier Mai stb./.

Az esszéiben, ebben a hagyományos francia műfajban sziporkázik Cocteau szellemes - sége leginkább; a komoly tárgyi alap csak ürügy neki, hogy egyéni hangján, egyéni meglátásán keresztül mondjon véleményt írókról, művészekről, eszmékről az életről és az egész világról

És az évek folyamán Cocteau, akinek ifjú éveihöz anynyi botrány fűződött, előklaszszikusává érik. 1955-ben egyszerre választja tagjává a L'Académie Française és a Belga Királyi Akadémia. Cocteau azonban a zöld frakkban is örök felegyerek marad, a francia irodalom és művészeti élet nagy erjesztője, akit az idő igazol. Elhalmozik kitüntetésekkel. Elnöke az Académie du Jazz-nak és az Académie du Disque-nak, tagja az Académie Mallarmé-nak, a Német Tudományos Akadémiának, az Amerikai Tudományos Akadémiának az Académie Mark Twain-nel, tiszteletbeli elnöke a Francia-Magyar Társaságnak. És a konzervatívizmus egyik fellegvára, az Oxfordi Egyetem disz doktorrá avatja...

Cocteau-nak, az írónak az értékelését, irodalmi munkásságának a felmérését a francia irodalomtörténet már elvégezte illetve most végzi el. Egyéb munkásságával azonban a franciák is keveset foglalkoztak, pedig a film, a képzőművészet terén kifejtett munkássága is igen jelentős és eredményei a mai francia filmművészetben és képzőművészetben is kimutathatók. A filmben a 20. század nagy művészi kifejező eszközeit látta a korán tisztában volt óriási lélekformáló szerepével Sok filmhez volt közvetlenül, vagy közvetve köze; az avantgard film a M. Georges Aurie

Edmond Houtand

Illusztráció

csodálatos muzsikájával párosult Le sand d'un poète c. film jével veszi kezdetét. A pszichoanalitikusok örömmel fogadták, a sznobok nem értették, de tapsoltak neki. Chaplin klaszszikus alkotásnak nevezte!

A költészet mellett azonban a grafika állt Cocteauhoz legközelebb. Kedves könyveit saját maga illusztrálta s ezek a könyvek: Le grand écart /Paris 1923, Stock/, Le secret professionnel /1925, Au Sans Pareil/, Thomas l'imposteur /1927, Ed. de la NRP./Le livre blanc /1930, Ed. du Cygne/, Orphée /1944, Ed. Rombaldi/, Les enfants terribles / Bruxelles 1948, Ed. du Frêne/ a francia bibliofília legjobb termékei közé tartoznak, s ma már sok pénzt érő könyvritkaságok. Ezek az illusztrációk Cocteau különös lírájának egyéni képi kifejezései s ugyanaz a hangulat árad belőlük, éppen úgy a pillanat megragadása villan meg bennük, mint a szövegben.

Cocteau azonban nemcsak illusztrált, önálló grafikai albumokat is alkotott. Benyomásait igen sokszor először a rajzban fogalmazta meg s csak később ontotta versbe, vagy prózába. Első grafikai albuma /Dessins, Paris, 1923, Librairie Stock, még a legjobb grafikusokat is csodálkozására készítette. S a többi grafikai album /Le mystère de Jean l'oïseleur, 1925, Maison de santé 1926, Poésie plastique, Objets, Dessins 1927, Vingt-cinq dessins d'un dormeur 1929, 60 dessins pour les enfants terribles 1935, Dessins en marge des chevaliers de la table ronde 1941/ nemcsak verbeli művészi élményt nyújt, de szervesen beletartozik Cocteau hatalmas életművébe. Rajza nélkül nehezen érthetnénk meg Cocteau-t, az író-t, mint ahogyan az író Cocteau adja meg a grafikus Cocteau művészetéhez a kulcsot.

Cocteau grafikáit nehéz volna bármilyen iskolába beskatulyázni, vagy bármelyik nagy grafikus oeuvre-jéhez hasonlítani. Raffinált egyszerűség jellemzi, vonalkulturája inkább ösztönös, mint tudatos, mégis kifejező. Csak a vonalra épít, nem árnyékol, a távlatot szűken békít e mégis mindent ki tud fejteni. Lírikus a rajzaiban is; néha csak körvonalas, másutt erősen közeledik a realista látáshoz. Szürrealista beütés majdnem minden rajzában akad, ha nem is technikai megoldásában, de hangulati megfogalmazásában. Néha kóklerekedik is, de jól áll neki. Minden esetre, grafikai munkássága eszervesen beletartozik a francia grafika XX századi történetébe.

Cocteau azonban nemcsak illusztrált, hanem albumokat alkotott, sikerrel kirándult a képző- és iparművészet egyéb területeire is. Seinpedképeit, koestümterveit a seinpedművészet évkönyvei tartják számon. A montoni városába és a Villefranche-sur-Mer-i St. Pierre kápolna részére készített

freakó a jelenkori francia murális-festészet legszebb alkotásai közé tartoznak. Az "essence spirituelle" jelentek itt, amelyet Cocteau a művészet lényegének tart. Pár ex libris a az ismusok keveredésének érdekes terméke. 1954. és 1960. között készült pasztelljeit /Edouard Dermit tulajdonában/ még hamájában is kevesen ismerik. A Musée Jacquemart-André-ban 1965-ben megnyitott Cocteau - kiállításon látható aranykeszei és kerámiái ismét egy újarc Cocteau mutatnak be: az anyagokkal küzködő és az anyagon győzedelmeskedő iparművész Cocteau. E kiállításnak ezek a kevésbé ismert cocteau művészeti produktumok a legnagyobb meglepetései.

Cocteau vérbeli francia volt e amellett kitűnő író és kitűnő művész. Mint író, hazánkban is széles tömegek ismerik, e képzőművész Cocteau-ról azonban kevesen tudnak. E pár sor írás a képzőművész Cocteaua kívánja felhívni a figyelmet e amelyet minden bizonnyal megérdemel. G. F.

Nem panaszkodhatnak a grafika barátai! Az utóbbi évek számtalan grafikai tárlata és különösen az év első három hónapjának eseményei a tájékozódás szinte páratlan lehetőségét nyújtották. Egyidőben lehetett összehasonlítani a magyar és a külföldi grafika eszinvonalát. 1967. december 20-tól az Ernst Museum helyiségében láthatunk az Union des Arts Plastiques művészeti kiállítását, melyet most március 10-től a eszgedi község is megismerhetett. Február 16-án nyílt a Kulturális Kapcsolatok Intézete Dorottya utcai Kiállító Termében a török grafikai kiállítás, mely egyébként a tavalyi törökországi magyar grafikai kiállítás /Ankara/ méltó

viszonsága volt. A szlovák grafika gyűjteményes kiállítása február 15-én a budapesti Cseh-szlovák klubban nyílt meg. Végül legutóbb a Szépművészeti Múzeumban március 23-án mutaták be "Modern francia grafika" címmel a múzeum legújabb eszeményeit. Reméljük a folytatás is ilyen bőkezű lesz!

Óriási sikerrel és többszörös hosszabbítás után adta a "Magyar karikatúra" kiállítás, amelyet 1967. december 30-án nyitottak meg a Múzeumnak termében. Most vidéken járja diadalutját a tárlat anyaga.

MENYHÁRT JÓZSEF ÉLETÜTJA

A két világháború közötti évek nemcsak kiváló festőket és szobrászokat adtak a magyar művészeti életnek, de nagyszerű grafikusokat is. Grafikai művészetünk szinte újjászületett; rangját bensőt az egész világ elismerte. Legjobb grafikusaink közül kerültek ki legjobb ex libris művészeink is. A fametszetben Buday György és G. Szabó Kálmán uralkodott, míg a rézkarc terén Vadász Endre viv ott ki európai rangot magának. Velük együtt indult Menyhárt József is, aki az európaizerte ismert három művész mellett is ki tudta alakítani sajátos művész-világát; egyéni stílusát, mondanivalójának humanista, majd szocialista kicsengése, metszőtechnikájának alapos gondossága neki is meghozta úgy a hazai, mint a külföldi elismerést és sikert. Pedig Menyhárt József életútja nem volt könnyű út. A legmagyarabb magyar városban, Debrecenben végezte középiskoláit, ott is érettségizett; hajlama, tehetsége a Képzőművészeti Főiskola felé vonzotta, anyagi lehetőségei azonban nem tették lehetővé, hogy végzet beteljesítse. 1921-ben Debrecen város szolgálatába lépett a mint adóügyi tisztviselő dolgozott egészen 1945-ig. Művészi álmait azonban nem tette el, s a hétköznapi munkát sablonjait a művészetre szánt lelopott órák tették elviselhetővé. Autodidaktaként sajátítja el a grafikai technikák minden csínját-bínját, a festészet elemeit pedig Toroczkai Oswald szabadiskolájában leli el. Elsősorban a grafika áll hozzá közel; csakhamar otthonosan mozog a grafikai technikák minden területén, de mindvégig a fametszet és a rézkarc marad kedvenc kifejezési formája. Tehetségét, művészi eredményeit azok a rangos kiállítások bizonyították, amelyekre meghívást kapott itthon is /1939/40: Budapest, Műcsarnok/ és külföldön is /1936: Varsó, II. Nemzetközi Fametszet Kiállítás, 1938 Antwerpen, önálló grafikai kiállítás az "Akos" művészeti egyesület meghívására, 1939/40: Chicago, Nemzetközi Grafikai Kiállítás stb./.

A felszabadulás gyökeres változást hozott Menyhárt József életében. 1945-ben a Debreceni Déli Múzeum muzeológus-restaurátornak hívta meg e itt dolgozott 1961. végéig, nyugdíjba vonulásáig. A megváltozott életkörülmények, a kedvező, művészettel te-

litett létkor, a szíve szerinti foglalkozás szinte szárnyakat adott művészetének. A grafika mellett sokat fest is. Megszaporodnak kiállításai s ezek nemcsak nevét tették ismertté, de erkölcsi sikereket is hoztak. /1946: Nancy, grafikai kiállítás "diplome d'honneur"-el, 1948: Budapest, Magyar Hézkarcoló Művészek XXV. jubiláris kiállítása, Stockholm, Magyar Grafikai Kiállítás 1949: Róma, Magyar Farnetszők Kiállítása, 1959: Budapest "A Föld a festészetben" c. kiállítás, 1961: Miskolc, I. Országos Grafikai Biennale, 1962: Párizs, IX. Exlibris Kongresszus, 1964: Poznan, önálló grafikai kiállítás a Nemzetközi Könyvklubban, Krakko X. Exlibris Kongresszus, 1965: Budapest, Kisgrafika kiállítás, Tarnów, Városi Múzeum, Magyar Exlibriskiállítás, 1966: Hamburg, XI. Exlibris Kongresszus, stb./.

Menyhárt József művészi pályafutásával kapcsolatban meg kell emlekeznünk arról is, hogy 1948-ban megkapta Debrecen város ezen évben egy alkalomra alapított "Petőfi-díj" képzőművészeti díját. 1954-ben a Népművelésügyi Minisztériumtól kapott megbízást fametszetek készítésére, 1957-ben pedig a Magyar Nemzeti Galéria vásárolt fametszeteiből. 1960-ban a Debreceni Felszabadulási Album részére két rézkarcot, 1961-ben a "Debrecen 600 éves" c. könyv részére négy fametszetet készített. A párizsi exlibris kongresszussal kapcsolatos "Valentin Le Campion" emlék exlibris pályázaton bronzéremet kapott. Ugyancsak fametszeteket készített a Debrecen husz éves felszabadulásának emlékére kiadott album részére is. Foglalkozott könyvillusztrálással is; "a Gyönyösi Alapítványi Kórház története" c. munkához készített fametszeti illusztrációi például legszöb orvosai vonatkozású illusztrációink közé tartoznak. Móricz Zsigmond folyóirata, a "kelet Népe" 1942. áprilisi számában "Tavaszi" c. fametszetét a címlapján hozta; ugyancsak címlapon közölte a Menyhárt-féle "Mosakodó lányok" c. fametszetet a Művészet 1965. évi 1. számában.

Mint füstő, először 1931-ben állított ki Debrecenben a Déri Múzeumban. Ettől kezdve a debreceni kiállítások állandó résztvevője, de a felszabadulás után grafikai mellett festményeivel is mino gyakrabban találkozhattunk nevesebb fővárosi és vidéki kiállításokon.

Menyhárt József mindig benne élt az élet sűrűjében, közönségi ember volt akkor is, mikor ennek a emlékére még csak kevesekben élt s mi sem állt távolabb tőle, mint az elefántcsontorony hívős magánya. 1932-ben már művész-tagja volt a Debreceni Képzőművészek és Műpartolók Egyesületének. 1940-ban a Magyar Grafikus Művészek Egyesülete /Budapest/, 1945-ben az Ady-Térza-ság /Debrecen/, 1947-ben pedig a Magyar Hézkarcolóművészek Egyesülete választotta tagjává. 1952. óta tagja a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapjának is. 1946-ban ő szervezte meg a Magyar Képzőművészek Szakszervezete debreceni csoportját a 6 volt a vezetője is. A Magyar Képzőművészek Szövetsége Keletmagyarországi Területi Szervezetének megalakulásakor /1965/ titkáru lett, ma pedig, betegsége miatt mint szerény, de igen tevékeny tagjaként működik.

Menyhárt József festészetében is figyelemreméltó értékeket találhatunk, nevet azonban elsősorban mint grafikus vívott ki magának a gazdag fametszet és rézkarc oeuvre-je szerves része huszadik századi grafikánk történetének. Grafikai művészetében - mint minden verbéli, önmagával brökké elégedetlen, az önkifejezés új formáitól állandó harcot folytató művész - több korszakot lehet megkülönböztetni, anélkül, hogy a korszakok között túl éles lenne az elválasztó vonal. Menyhárt József a lassu, folyamatos fejlődés és nem a robbanásszerű stílusváltások művésze.

Krénye az is, hogy értéként jelentkező művészi jellemzői stílusváltások esetében is átmentődnek az új kifejezési forma keretei közé. Menyhárt élményei valóság-élmények s ezeket művészi fejlődése minden korszakában valós eszközökkel igyekezett képpé formálni. Humanista beállítottsága, érzékeny lelkiismerete miatt a valóság brutális, nyers vidékeit mindig igyekezett elkerülni; még munkás és paraszteleletet ábrázoló grafikáiban is agitativ szándék nélkül mutat rá mindarra, amit embertelennek, igazságtalannak, megváltoztatandónak tart: a valóság igazság-erejével s annak művészi transzponálásával akar és tud hatni. A paraszti és munkásélet nehéz hétköznapjait bemutató lapjai nemcsak mély humánumról, deszocialista telítettségű lelkiismeretről is vallanak; a harcos kiállást az együttérzés melegével helyettesíti s hatásban ugyanazt éri el. Van benne valami poétikus mélabu; "ilyenek vagyunk" - mutatják a lapjai, segíteni nekünk magunknak kell magunkon. Naturalista korszakában ez az emberi melegség mentette meg a sivárságtól és a kiszikkadástól s ez adott neki erőt megújulásra is, expresszionista korszakában pedig a nyugtalanság fel-tétlenül drámai, de a kompozíciót széthullással fenyegető csapdájából mentette ki. Grafikai művészete, annak ellenére, hogy a tájkép, a városábrázolás, a csendélet területén is maradandót alkotott, elsősorban homocentrikus s ebben nemcsak Menyhárt humanista beállítottsága játasza a vezető szerepet, hanem a feladat nagysága és izgató volta is: a fametszót elsősorban az alakábrázolás - a felbőltözött, vagy meztelen ember képi megfogalmazása állítja a legnagyobb művészi próbatétel elé. Menyhárt mint fa-

metező, először is megtanulta ismerni és becsülni az anyagot. A fa rideg és hajlékony, kimért és közlékeny egyszerre. Kezdeti naturalisztikus, majd expresszív hajlamokkal telített korszakában az alakokat is síkban látta és jelenítette meg; a fehér vonalaknak a fekete háttér szükség szerű, de nem művészként indokolt eszköze volt. A folt-vonal együttes erejét egyensúlyba hozni és művészi fokra emelni, a fekete-fehér monotonitását drámaivá edzeni vagy líraivá váltani csak a fény-árny probléma sajátos metaszépi megoldással lehet; Menyhárt megkereste és megtalálta ezt az utat. Alakjai – s ez elsősorban aktjaira áll – plasztikus formát nyernek, megtelnek élettel s a bőr alól sokszor még a vér lüktetése is kierzik. A fekete alapból nagyobb fehér folt segítségével bontja ki a formát s a testszerűséget a fény-árny metaszépi megoldás váltakozó, egyéni módszereivel: hol sugárkévekkel – hol a nagyon munkaigényes pontoszó modorral biztosítja s ezzel ad fémetszeteinek lírai, hangulati alapot, amely azonban ninos elöntetben sem a kifejezés erőteljes voltával, sem a drámai emóciók érzékeltetésével. A tragikus grimasz vésője alatt legfeljebb keserű mosollyá szelidül, humorában a filozófikus alapvetésű szellemesség és nem a harsány hang uralkodik, iróniájában is legfeljebb csak feddni akar, de útni soha. Messzire elkerüli úgy az emberi, mint a művészi szélsőségeket. Olyan világot épített ki magának, amelyet a szocialista társadalom hirdet: itt megbecsülik az embert, szeretik a munkát s az egyre emberibb körülményeket mindenkinek biztosítani akarják a hasznostól a jóig, az erkölcsöstől a szépig egyaránt.

A grafikus Menyhárt József érdeklődése igen korán az ex libris felé fordult. Érzékeny egyénisége a jellembrázolás és az önkifejezés különös ötvözetének egyik legsajátosabb eszközét fedezte fel ebben az intim műfajban. Gazdag, közel négyszáz lapot számláló ex libris – és családi grafikai oeuvréjában éppen úgy lecsűrhető stílusváltásainak korszakai, mint szabad grafikáiban

azzal a különbséggel, hogy a szimbolikus formanyelv jobban megkötötte kezét. Kisgrafikai munkássága, amely a harmincasévek elején vette kezdetét a még ma sem tekinthető sem lezárttá, sem befejezettnek, a magyar ex libris művészet kincstárának fontos részét képezi. Kezdeti korszakában a kis mérethez szabott kompozíciók kialakítása néha nehézséget jelentett neki a térkitöltésben is inkább a zsufoltság jellemezte, mint a levegősebb megoldások, de csakhamar megtalálta a belső és külső egyensúlyt egyaránt. Szimbolumteremtő ereje csakhamar átsegítette a szokványos szimboliumnyelven és nemcsak metszőtechnikában, de mondani való tekintetében is a saját lábára állt. Aktos ex librissei, sajátos fény-árny megoldású technikai kivitelezésükkel ex librisművészetének legerősebb oldalát képezik a fametszetben a legszébb aktos ex libriseket mindmáig ő készítette hazánkban. Művészetében azonban ninosen erotika, aktos lapjai is egy tisztá lélek szépségfoganta alkotásai. Mély humanuma, mindenkit magához ölelő emberszeretete a családi grafikában élte ki legteljesebben magát; házassági kártyái, születési értesítései, stb. az egész európai kisgrafikai termésben figyelmet érdemelnek. Ex libris művészetéről két mappa adott hírt a világnak /1937., 1941./, szabad grafikáiból pedig a Déri Múzeum Barátainak Köre adott ki 1960-ban egy csokorralalót, Kádár Zoltán bevezetésével. E kiadványok ma már bibliofil ritkaságok, de Menyhárt József kivételes grafikai művészetének maradandó emlékei.

Menyhárt Józseffel kapcsolatban el kell mondanunk még azt is, hogy nem csak kitűnő képességu művész, de mások művészetének értő tolmácsolója is. Több képzőművészeti tanulmányt írt a debreceni Déri Múzeum évkönyveiben /legutóbb Domanovsáky Endre deb-

receni agraftitőről/; "A festészet Debrecenben a XIX.-XX. században" c. tanulmánya pedig /A képzőművészet Debrecenben c. kötetben/ a helyi szempontokon túl országos vonatkozásban is tartalmaz a művészettörténet számára értékes adalékokat és megállapításokat. Debreceni napilapokba és folyóiratokba megszámlálhatatlan kritikai cikket írt s ezekkel nem kis mértékben járult hozzá a helyi képzőművészeti közlés pállérossához. S ha mind-erre még hozzátesszük, hogy a helyi szabadiskolában, majd a képzőművészeti körben több, mint tizenkét évig tanított, akkor úgy hisszük, hogy majdnem mindent elmondottunk róla ahhoz, hogy művészetének helyét kijelöljük s életét példáulképtül állítsuk a fiatalabb művészgenerációk elé.

GALAMBOS

Körünk nemzetközi ki-gra-fi-ka és ex libris kiállítását H. Gy. ismertette a Magyar Nemzet 1968. évi január 8-i számában. A terjedelmes kritika nemcsak a kiállítás magas művészi színvonalát emeli ki, de a kiállításról az ex libris további népszerűsítését is várja.

A gyulai Jókai Művelődési Otthon 1967. januárjában klubtárlatot rendezett. A kiállítás főke Gyula tagtársunk alkotásai is szerepeltek.

Varga

Varga Nándor Lajos fametszete

Az Uj Irás 1968. évi 1. száma a mai magyar ex libris művészet és kigrafika leg-szebb alkotásainak reprodukci-óit használta fel illusztráci-ós anyagul Galambos Ferenc rö-vid cikke kíséretében. Művé-szeink közül Gross Arnold 7, Jurida Károly 2, Pórei Zoltán 3, Szász Endre 1, Csobány Kál-mán 1, Gyulai Liviusz 2, Kasz-ler Károly 1, Diskay Lenke 2, Váci András 1, Stettner Béla 2 Gy. Molnár István 1, Pery An-tal 3, Pintér Lajos 2, Kondor Béla 1, Gácsi Mihály 1 alkotással szerepelt. Az Uj Irás "exlibris-száma" külön is felhívjuk művészeink és gyuj-tóink figyelmét!

Varga Nándor Lajos grafi-kusművész a Magyar Nemzeti Ga-lériában március 7-én vetített képes előadást tartott a Na-tional Gallery of Art anyagá-ból.

A grafikusok legfiatalabb generációjának négy jeles tag-ja kapott lehetőséget a bemu-tatkozásra az utóbbi hónapok-ban. Ábrahám Mafael, a Ferenc-városban a nemrég megnyitlt Mester utcai "pincetárlat" he-lyiségében február 17-től. Far-di Sándor a Könyvklubban/152t Ferenc tér/ február 20-tól. Kó-hegyi Gyula ugyancsak február 20-tól a Póvárosi Művelődési Házban és Józsa János a Med-nyánszky tereben március 9-től mutatták be a legutóbb ké-szült grafikáikat.

HIREK

Roland Kovács 1967. novemberében Grszban, a Graphischen Bildungverbandes Steiermark égisze alatt ismét megrendezte szokásos évi nemzetközi ex libris kiállítását, amelyen 10 európai ország 50 ex libris művésének 180 lapja szerepelt. A kiállítás nagy látogatottságnak örvendett, igen jó sajtója volt s az osztrák rádió is megemlékezett róla. A kiállításon a magyar ex libris művészetet Nagy Arisztid és Nagy Árpád Dániel lapjai képviselték.

A Der Morgen 1968. január 1-1 számában Heinrich Ilgenfritz "Fest des Exlibris und Kleingrafik" címmel ismerteti 1967. decemberi kiállításunkat. A cikket Vertel József 1967. évi újvi lapjának reprodukciója díszíti. Heinrich Ilgenfritz cikke végén a német ex libris gyűjtők és grafikusok nevében 1968-ra eredményes évet kíván a grafikusoknak és ex libris gyűjtőknek. Viszont kívánjuk!

A holland ex libris egyesület 1968. évi illetménykötetétől a lengyel és magyar ex libris történetét bemutató könyv kiadását tervezi. Az egyesület a könyv magyar részének megírására Galambos Ferencet kérte fel.

A szovjet ex libris élet szintén bekapcsolódott a Nagy Októberi Forradalom ötven éves jubileumának tünnepegasorozatába. Nemrég vettük kézhez s Kemerovói ex libris kiállítás katalógusát, amely a Lenint ábrázoló, az októberi forradalommal és a szocializmus építésével foglalkozó ex libriseket mutatja be. A lapok művészei között a legjobb szovjet ex libris művészek szerepelnek s így az ex librisek csak történelmi-tematikai szempontból, de művészeti szempontból is mindegyikre figyelmet megérdemelnék

A milanói Biblioteca Comunale 1967. nov. 17. és dec. 11. között ex libris kiállítást rendezett, amely napjaink legjobb ex libris termését igyekezett bemutatni. Ausztia /2 művész/, Belgium /4 művész/, Csehszlovákia /14 művész/, Franciaország /7 művész/, Olaszország /35 művész/, Japán /26 művész/, Németország /4 művész/, Hollandia /1 művész/, Lengyelország /7 művész/ és a Szovjetunió /1 művész/ mellett Magyarország 8t művészezel/Bordás Ferenc, Diskay Lenke, Drachos István, Fery Antal, Tempinszky István/ szerepelt a kiállításon.

Egy holland gyűjtő, J. Visser, akit érdekelt a szovjet ex libris, felvilágosításért a Szovjetunió hollandiai követségéhez fordult. Postafordulattal megkapta a hollandiai szovjet követség holland nyelvű tájékoztató folyóiratának azt a számát, amely a szovjet ex libris művészettel foglalkozik. Így is lehet az ex librisnek propagandát csinálni!

Tallinban, Enno Vihjal gyűjteményéből rendeztek ex libris kiállítást 1967. végén; 64 művész 400 lapja került bemutatásra. Magyar részről Fery Antal lapjai szerepeltek a kiállításon, sőt a kiállítás kis leporello-katalógusa Fery Antaltól rövid életrajzot is ad s a három illusztráció között Galambos Ferenc részére készített lapjának reprodukcióját is közli.

CSERELISTA · TAUSCHLISTE · EXCHANGE LIST · LIST D'EXCHANGE

/Folytatás/

Enno VÁLJAL.
Leberecht 5.
Tallinn-16.
USSR, Estonia

Gilbert VANDERMOERE
Oudezakstraat 4.
Oedelem-bij-Brugge
Belgium

Geo VERBRUGGE
Chaussée de Bruxelles
541. Centbrugge
Belgium

Anton VERMEYLEN
Valkenputstraat 23
Borgerhout-Antwerpen.
Belgium

Prof. J. VODRÁZKA
Letihradská 8.
Praha VII. CSSR

L. VLODEK
Hranice, Stara
strelnice. CSSR

Paul van VUUREN
Cremerstr.56.ZW.
Haarlem. Holland

René WATTIZ
129.rue de Fragnée
Liege. Belgium

Joris van WINCKEL
Harmoniestr.110.
Antwerpen. Belgium

Nina WIND
Loevesteinlaan 473
Den Haag. Holland

Mr.Hans WINKLER
Lienz,Osttirol
St.Franziakus A-
potheke. Ausztria

Leo WINKELER
Boudewijnstr.97.
Antwerpen. Belgium

Remo WOLF
Via Inamos 2.
Trento. Italia

Vladislav ZAPLETÁL
Jungenanova 7.
Prerov. CSSR

W. ZIMMERMANN
Van der Kunstraat
14.Amsterdam-0.
Holland

I. ZDRAZILOVÁ
Nové Sídité 23.
Mihelnice. okr.
Sumperk. CSSR

Wim ZWIERS
Gromingerstr.16.
Roden/D.1/
Holland

V é g e

Hazánk felszabadulásának előestéjén, április 3-án, legújabb művészeti díjasaink között több kiváló grafikus művésziünk kapta meg a Kiváló művész, illetve Érdemes művész kitüntetést. Hincz Gyula grafikusművész munkásságát nem kell bemutatni gyűjtőinknek - éppen ezért tartjuk megérdemeltnek kitüntetését. Ugyancsak örülünk Elekri Jenő festőművész /főleg akvarell-festészeté ismert előtünk/ és Koneogni György festő és grafikusművész érdemes művészi címének. Munkácaijal több grafikusművésziünket is kitüntették. Czinka Ferenc Salgótarjánban élő grafikusnak, Pásztor Gábor grafikusművésznek, valamint a gyancsak most díjazott kari-

katuristák: Kaján Kalász Tibor Kassovitz Félix és Szűr Szabó József grafikusművészeknek továbbá sok sikert és eredményes művészi munkát kívánunk!

A Dírer teremben február 14-én nyílt Papp Gyula festőművész grafikáiból összeállított bemutató. Március 6-án Szinte Gábor grafikai tárlata, március 27-én pedig Lenkey Zoltán rézkarcbemutatója nyílt meg.

A Nemzetközi Nőnapon 12 ország 20 grafikusművésznője - nek ex libris kamarakiállítására nyílt meg a Pelsőfoku Élelmi-szeripari Technikum rendezésében.

Megszokott dolog, hogy a külföldi kiállítások többsége grafikai művekből áll. Ugy véljük, a grafikai lapok könnyebb mozgathatósága csak másodsorban eredményezi ezt a kivételezést. Elsősorban a magyar grafika külföldi és nem utolsósorban belföldi sikerei, tehetséges grafikusaink nagy száma, a grafikai alkotások korszerű tartalma az, ami a külföldi fogadószerveket, de saját művészeti politikánkat is a magyar grafika bemutatására ösztönzik.

Az idén számunkra a legfontosabb kiállítások azok a nemzetközi biennálék, melyeken minden másodévben a grafika formai és tartalmi újdonságait bemutatják. A XXXIV. Velencei Biennálén Kondor Béla képviseli a magyar grafikát, a II. Krakói Metszet-biennáléra meghívott Gross Arnold, Feledy Gyula, Kondor Lajos és Pásztor Gábor lapjain kívül Gacs Gábor és Rékássy Csaba metszeteit küldték ki. A X. Luganói Grafikai Biennále magyar résztvevői Lenkey Zoltán és Rozanits Tibor. Jugoszláviában, Rijekében új nemzetközi rajzkiállítást nyitnak az idén. A magyar résztvevők: Reich Károly, Martyn Ferenc és Borsos Miklós. A VI. Tókiói Grafikai Biennále /melyet ez év végén rendeznek meg/ résztvevőit még nincs módunkban közölni.

Hollandiában először Amsterdamban március 5-17-ig, lo művész grafikai lapjaiból, majd Rotterdamban március 17-31-ig a magyar hetek alkalmából rendezünk grafikai, kerámiai és kisplasztikai kiállítást. Egyébként tervbe vettük egy nagyobb magyar grafikai kiállítás megrendezését is Hollandiában. Aprilisban Forinóban ugyancsak a magyar héten több mint 20 grafikus és néhány szobrász anyagát mutatjuk be. Májusban kerül sor Essenben a Volkwang museumban a magyar festészeti és grafikai kiállításra, melyen a most zárult "Mai magyar grafika" című kiállítás legjobb lapjait állítjuk ki. Nyugat-Berlinben is májusban rendezzük meg grafikai és kisplasztikai kiállításunkat. A Szovjetunióban, Moszkvában a nyár végén mutatjuk be a Nemzeti Galériából ismert magyar grafikai kiállítás anyagát.

Természetesen a bécsi Collegium Hungaricum is megrendezi szokásos bemutatóit, ahol egy-egy grafikust is megismerhet az ottani közönség festők és szobrászok társaságában. A nemzetközi grafikai kiállítást az idén is megrendezi a bécsi Europahausbau Ezen 35 éven aluli művészek vehetnek részt, a magyarok közül Rékássy Csaba, Jurida Károly és Barcsi Pál mutatkozik be.

A XII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus alatt júliusban Co óban nyílik egy nemzetközi kiállítás, melyen kb. 10 művészünk szerepel.

Ugy hisszük az év második felében újabb kiállításokat kell rendeznünk, melyekre grafikusaink most készülnek fel, és reméljük: sikerrel helyt is fognak állni.

**BOLDOG ÚJÉVET
BONNE ANNÉE
HAPPY NEW YEAR
GLÜCKLICHES
NEUJAHR**

Fery Antal fametszője

Vertel József rézmetézője

Kőhogyi Gyula linó- és Mottl Román P. fametszője

KÖNYVEK KATALÓGUSOK MAPPÁK

A MAI ÉSZT EXLIBRIS. Kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban
Leíró katalógus. /Összeállította PAUL AMBUR és BÉLLEY PÁL./ Bu-
dapest 1965, Országos Széchényi Könyvtár - Kisgrafika Barátok Kö-
re. 8°, 16 l., 2 mell.

Több ízben megrendezett észtországi magyar ex libris kiál-
lítás viszonzásaképpen az Országos Széchényi Könyvtár és a Kis-
grafika Barátok Köre 1965. decemberében az Országos Széchényi
Könyvtárban rendezte meg "A mai észt exlibris" o. kiállítását; a
kiállításához szép kiállítású és kitűnően tipografizált katalógus
is készült, amely STETTNER BÉLA hozzáértését dicséri. A kiállít-
ás anyagát PAUL AMBUR, a kiváló észt művészeti író állította
össze s tizenkét művész közel száz lapját tárta a magyar közön-
ség elé. Bár az ex libris a nagyszerű könyvkulturával rendelkező
testvérnép körében igen népszerű s a termés is igen gazdag / kö-
zel ötszáz grafikus foglalkozik ex libris művészettel/, a bemu-
tatott viszonylag kis anyag is meggyőző képet tudott adni a mai
észt ex libris művészetről, mert a legjobb művészeket /Henno Ar-
rak, Johannes Juhansoo, Richard Kaljo, Eem Kera, Ernat Kollom,
Esko Lepp, Richard Mutso, Ewald Okas, Vive Toili, Asta Vender,
Silvi Väljal és Edgar Walter/ vonultatta fel s a legszebb lapo-
kat tette közzemlére. A katalógus nemcsak a kiállított anyag
szakszerű leírását adja, de a kiállító művészekről is közöl pár
tájékoztató adatot s egy-egy illusztráción keresztül az egyes
művészek vizuális bemutatását is megkísérli. A katalógus össze-
állítása ugyancsak Paul Ambur és Béley Pál nevéhez fűződik és
külön mellékletképpen észt részről Johannes Juhansoo egy eredeti
kétszinnyomatu fémstípusát, magyar részről pedig Nagy Árpád De-
niel egy eredeti linometszetét is adja.

ASSOCIACION DE EXLIBRISTAS DE BARCELONA, CIRCULAR JULIO-DICIEMBRE
1964. Barcelona /1965/. 4., 48 l.

As európai ex libris egyesületek évkönyvei között az Asso-
ciación de Exlibristas de Barcelona évkönyv jellegű circularója
az első kösött áll; nemcsak szép kiállítású, de tartalma miatt
is méltán keltheti fel minden vérbeli ex libris gyűjtő érdeklő-
dését. Az előttünk fekvő füzet tanulmányai közül elsősorban AN-
TONIO PACH-nak LUIS FALGAS ex libris művészetével foglalkozó ta-
nulmánya érdemel figyelmet. Falgas 1881-ben Valenciában született
és 1954-ben hunyt el Barcelonában. Művészeti tanulmányait a va-
lencioi Academia de San Carlos-on végezte és Barcelonában mint
különböző kerámiaágyarak tervezője kereste kenyerét; hírért azon-
ban elsősorban mint ex libris grafikus alapozta meg. Főleg réz-
karotechnikával dolgozott a művészetét széles skálájú tematika
erőse történelmi érzék, a valósághoz és az igazsághoz való ra-
gasskodás jellemezte. Lirai hevülete tette vérbeli spanyol mű-
vészé. Ex libris oeuvre-je - amelyet az évkönyv külön összeál-
lításban is közöl - 82 rézkarotechnikájú és 10 litográfiai, stb.
lapot sorol fel. ORIOL M. DAVI cikke Monteerratnak, a spanyol

katolicizmus felfüggetlésének mint ex libris témának a feldolgozását tárgyalja. E neves bucsujáráshely és híres Mária-relikviái maglepősen sok spanyol ex libris művészt ihlettek alkotásra; közülük José Figuerola, Antonio Ollé Pinell, A. de Riquer, Xam és A. Gelabert lapjai a nevezetesebbek. WLADIMIERZ EGIERSDORFF írása a lengyel ex librisről ad történeti áttekintést és pár szóval a pár névvel napjaink lengyel ex libris művészetét is ismerteti. - PEPITA PALLÉ hangulatos, naplószerű vallomása a kitűnő gyűjtő európai körutja során meglátogatott ex libris gyűjtőkkel és ex libris művészekkel történeti találkozásának emlékeit eleveníti fel s Tranquillo Marangoni, Gianni Mantero, Mino Ballarate, Luigi Angelini, Remo Wolf, Virgilio Tramontin /Olaszország/, T. Weissenbach, Erich Schöner, Ottmar Prometaller, Toni Hofer, Max Kisslinger /Ausztria/ és Hermann Huffert /Németország/ emberi és művészi portréjának felvételével jó emberismeretről és kitűnő gyűjtői érzékről tesz tanúságot. ANTONIO PACH másik cikke egy spanyol ex libris kalandos sorsát írja meg. ANTONIO BOADA írása Verdaguer verseinek ex libris témaként való feldolgozását ismerteti; a sokszempontú írás azonban elsősorban a spanyol gyűjtőkkel közöl hasznos adatokat. A füzetet CHARLES BAUBY-nak, a X. Krakkói Exlibris Kongresszusról szóló beszámolója, hírek és könyvismertetések zárják le; az utóbbiak között a KEK párizsi kongresszusi mappájáról és cserejegyzékéről is szó esik.

A kötetet a kitűnő papír, a hibátlan, de kissé konzervatív tipográfia, a gazdag illusztrációs anyag - köztük eredeti rézkarok - bibliofil értékű könyvvé avatják.

EX LIBRIS. ITALIENISCHE GRAPHIK. SAMMLUNG DR. MANTERO COMO ITALIEN. /Katalog./ Berlin 1965, Pirkheimer-Gesellschaft. 8°, 24 l

Nem hiszem, hogy van a világon komoly ex libris gyűjtő, aki ne ismerné Gianni Mantero nevét. Közel ezer saját ex librisrel rendelkezik, s lapjai nem csak mennyiségükkel tűnnek ki, de minőségükkel is. A Mantero-lapok alkotói Európa legjobb grafikusai közül kerültek ki s így természetesen, hogy magas művészi színvonalat képviselnek. Miután Irene Dwen Pace ex libris gyűjteménye közgyűjteménybe került, ma Gianni Manterót nevezhetjük a világ legnagyobb ex libris gyűjtőjének. Gyűjteménye kb. 80.000 lapot számlál. Amíg azonban Irene Dwen Pace gyűjteménye tulajdonosként vásárlás útján került tulajdonosa birtokába, addig Gianni Mantero gyűjteményét saját cserekapcsolatai révén építette ki, ami közel ezer darab saját lapja birtokában persze nem volt nehéz dolog.

A berlini Pirkheimer Gesellschaft 1965-ben a Mantero részére készült ex librisekből igen tetszetős kiállítást rendezett s a kiállítást pár, kizárólag olasz művészekből származó szabványos grafika egészítette ki. A kiállított 112 ex libris és 10 alkalmas grafika nemcsak Mantero kitűnő ízléséről tesz tanúságot, de egyúttal jól reprezentálja napjaink európai ex libris művészetét is. A kiállított lapok között sok volt a magyar /Bordás Ferenc 6, Buday György 2, Drahos István 5, Fery Antal 2, Nagy Árpád 2, Révész Kornél 1, Vadász Endre pedig 8 lappal szerepelt a tárlókban/, s az a tény, hogy a kiállított lapok huss százaléka magyar művész alkotása volt, hiven tükrözi a magyar ex libris grafika magas, nemzetközileg is elismert színvonalát. S ez a tény megállapítás még csak nyers értékében akkor, ha a kiállított lapok művészeinek a névsorát végigolvassuk: a mai európai ex libris művészet fényes névsora ez!

A kiállítás ssépen illusztrált katalógusa kedves emléke - nemcsak a német gyűjtőknek, de az ex libris minden barátjának. Günther Haas bevezetése az ex librisről és a gyűjtésről okos dolgokat árul el. Érdeemes volna ezt a kiállítást Budapestre is elhozni; Gianni Mantero, akinek a magyar grafikusművészek és gyűjtők között annyi igaz barátja van, biztosan szívesen állna rendelkezésünkre.

HELMER, POGEDGAARD - KÜHLER, JOHNNY; EXLIBRIS I FARVER. 7. SAM-
LING. Rudkøbing 1965, privattryk. Kis 8, 26 /2/ 1. 100számozott
példány.

Imár hetedik éve jelentkeznek a szerzők - Dánia legismertebb ex libris gyűjtői - az év legszebb több színnyomatu ex librisait bemutató mappájukkal. Jelen kötetben is tis kiváló ex librist kaptunk, a művészek pár soros életrajzával és jellemzésével. E kis kötet már csak azért is különös figyelemre tarthat számot, mert először találkoztunk benne magyar művész munkájával, a mindjárt meg kell mondanunk, hogy FERY ANTAL Knut Fougt részére készült kétszínnyomatu, fémstetű ex librise /Beethoven fej/ egyike a kötet legjobb alkotásainak. Ugyancsak kimagasodik a mesőnyből TRANQUILLO MARANGONI Gianni Mantero részére készített ugyancsak kétszínnyomatu fémstetű, amely a sokott tranquilloi groteskségtől mentesen emberi kezekből épített piramisal érsékelvati az építést teremtő erejét. JAN BATTERMANN háromszínnyomatu, kombinált fa- és linometszetének pelikán-családjá kiánvelt alkotás és a művész emélyülteégére vall, hogy a hagyományos szimbolomot is meg tudja tölteni új tartalommal. EDWARD GRABOWSKI bőven csillagotatja Elisabeth Rupp részére készített ex librisében mindezeket a grafikusai srényeket, amelyeket többszínnyomatu fémstetűeiről már volt módunkban megismerni. HERBERT OTT J. Souverein részére készült háromszínnyomatu fémstetűe egyszerűségével, zárt kompozíciójával hat. EDMUND PHTER saját maga részére készített lapja /háromszínnyomat/ japán hatásokra utal. JÜRGE BROCKDORFF NIELSEN lapja /a kötet egyetlen esines rézkarca/ finom, hagyományos utakon járó alkotás. ETHLAR JOHANSEN fiatal, autodidakta dán grafikus Gurli Johanssen részére készített ex librise háttérének bravuroz megoldásával és nagyszerű szín-harmóniájával hívja fel magára a figyelmet. JÜMI ARAK háromszínnyomatu linometszete népi motívumokra épít és frise esztétikai benyomást kínál. TSUNO SHIROTA ex librise rajzában európai megfogalmazású, de színeiben hamisítatlanul japán; szerencsésen ötvöződik benne a hagyományos és az új. A pazarló gonddal kiállított kis kötet borítólapját HERBERT OTT, címlapját pedig ZBIGNIEW DOLATOWSKI grafikája díszíti.

WOJCIECH JAKUBOWSKI: KLEINGRAPHIK I. Berlin 1965, Pirokheimer-
Gesellschaft. 16, 8 1.

Egyelő oldalon kilenc válogatott ex libris reprodukció /sajnos kiséről és nem az eredeti lemezről nyomva/, másfél oldal rövid életrajz Werner Timm tollából - ügyes kis művészi névjegy a bemutatkozására. S aki a bemutatkozás után kedvet ér, hogy Jakubowakit közelebbről is megismerje, az a kis füzetrel történt találkozik után erre is módot fog találni. Az ötlet egyébként ki tünd; érdeemes volna magyar viszonylatban, magyar művészekről is megcsinálni. His-tizenöt ex libris művésztink ily formában való bemutatása, idágon nyelvű sötveggel, ex libris művészeink jóhírét elvihetné sokkhoz is. akik még nem tudnak róluk. G. P.

résumé

Les deux premiers articles s'occupent avec l'exposition internationale d'ex libris et de petit graphique, organisée à Budapest, entre 15-31 décembre 1967. Au p. 443. A. Semsey rend compte de la matière de l'exposition. On a exposé 735 ex libris et petit graphique de 82 artistes des pays socialistes suivants: République Allemande Démocratique, Hongrie, Pologne, Roumanie, Tchécoslovaquie, Yougoslavie, Union Soviétique. L'élection des expositeurs invités faisait un jury préalable. I. Réthy écrit de la rencontre internationale de artistes et des collectionneurs, tenu au jour de la clôture /p.445./. L'Allemagne Démocratique, la Pologne /en personne du graveur connu W. Barylaki/ et l'Union Soviétique y sont étées représentées. Le hôtes ont participé au soirée joyeuse de Sylvestre dans le Club des Artistes FÉSZEK. - Au p. 446. lisons un article de l'Exposition de Graphique Hongroise d'aujourd'hui, organisée dans la Galerie Nationale Hongroise. L'exposition donna un tableau vivant de l'art graphique de nos jours, composé des oeuvres des dernières années, des maîtres aînés et jeunes, naturalistes et abstraits. - F. Galambos écrit au p. 449. de l'exposition d'ex libris soviétique, organisée dans la Bibliothèque Széchenyi à Budapest, à l'occasion de 50. anniversaire de l'existence de l'Union Soviétique. Les organisateurs sont étés S. G. Ivensky /Vologda, U.S.S.R./ et P. Bélyey /Budapest/. - F. Galambos fait connaître au p. 452, Ineke Heestermans, artiste néerlandaise, née en 1937, Rotterdam. Son séjour en Japon l'a beaucoup influencé. Ses ex libris sont des xylographies. Au p. 455. on présente le poète français connu, Jean Cocteau comme artiste graphique. Il ne fait pas seulement des illustrations pour ses propres livres, mais aussi des graphiques indépendants, qu'on a édités recueillis dans les albums. De l'artiste graphique József Menyhárt trouvons un article au p. 459. Debrecen, la ville où il travaille, est connu de sa vie graphique. J. Menyhárt n'avait pas les possibilités de suivre des études artistiques régulières; comme xylographe, il est autodidacte. Après 1945. il est devenu muséologue-restaurateur du Musée à Debrecen. Il a édité deux portefeuilles d'ex libris en 1937 et 1941. Au p. 467. trouvons des aspects sur le graphique hongrois en étranger. Les oeuvres recensés au p. 469. sont les suivants: L'ex libris estonien d'aujourd'hui. Catalogue, Budapest, 1965. Bibliothèque Széchenyi. - Annuaire de l'Association des Collectionneurs d'Ex libris de Barcelone, 1964. Barcelona. - Graphique d'Italie de la collection Mantero de Como. Berlin 1965 - H. Fogedgaard - J. Köhler: Ex libris en couleurs, 7. partie. Rudkøbing, 1965. - Petit graphique de W. Jakubowaki. Berlin. 1965. Des nouvelles hongroises et étrangères complètent ce numéro.

A Kiszgrafika Barátok Köre Értesítője. Felelős szerkesztő Galambos Ferenc. - Kiadásáért felel: Réthy István K.B.K. titkár. - Készült a Népművelési Propaganda Iroda sokszorosított üzemében 500 példányban 2 iv terjedelemben. 68/1368. M.
